

УДК 005.342:334.7

Брюшкова Н.О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеської національної академії харчових технологій*

Луць В.Ю.

*студент
Одеської національної академії харчових технологій***СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
НА ПІДПРИЄМСТВІ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ****THE SYSTEM OF MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY
AT THE ENTERPRISE: THE MAIN CONCEPTS AND FUNCTIONS****АНОТАЦІЯ**

У статті розкрито основні теоретичні аспекти інноваційної діяльності як основи розвитку підприємства. Систематизовано, а також узагальнено наукові погляди на функції управління інноваційною діяльністю. Розглянуто основні етапи, через які повинна проходити інноваційна діяльність підприємства. Представлено групи функцій управління інноваційною діяльністю. Зображено механізм управління інноваційною діяльністю.

Ключові слова: інноваційна діяльність, управління інноваційною діяльністю, функції управління, механізм управління.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты основные теоретические аспекты инновационной деятельности как основы развития предприятия. Систематизированы, а также обобщены научные взгляды на функции управления инновационной деятельностью. Рассмотрены основные этапы, через которые должна проходить инновационная деятельность предприятия. Представлены группы функций управления инновационной деятельностью. Изображен механизм управления инновационной деятельностью.

Ключевые слова: инновационная деятельность, управление инновационной деятельностью, функции управления, механизм управления.

ANNOTATION

The article reveals the main theoretical aspects of innovation activity as the basis for enterprise development. The scientific views on the management function of innovation activity are systematized and summarized. The main stages through which the innovative activity of the enterprise should take place are considered. The groups of functions of management of innovative activity are presented. The mechanism of management of innovative activity is shown.

Keywords: innovation activity, innovation management, management functions, management mechanism.

Постановка проблеми. Протягом довгого періоду часу процес виробництва на підприємствах мав здебільшого стабільний та передбачуваний характер. Щодо асортименту продукції, технології та техніки, то вони також змінювалися повільно. Інноваційна діяльність реалізувалася силами спеціалістів та керівників, які обслуговували традиційне виробництво. Розвиток сучасного виробництва залежить від таких економічних умов, як постійні зміни, вдосконалення продукції, технології, обладнання та управлінських методів. Для завоювання та утримання конкурентних переваг недостатньо того, щоб на підприємстві впроваджувалися лише інновації, необхідно, щоб це впрова-

дження було безперервним, а також здійснювалося на системній основі. Саме тому є необхідність застосування менеджменту інноваційної діяльності як підсистеми загального менеджменту підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми інновацій та інноваційної діяльності присвячено низку праць таких зарубіжних і вітчизняних вчених, як, зокрема, С.М. Ілляшенко, А.А. Коваль, П.С. Харів, Г.Т. П'ятницька.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Багато питань, зокрема питань щодо сутності понять «інновація» та «інноваційна діяльність», залишаються дискусійними та потребують подальших досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних аспектів інноваційної діяльності підприємств та її функцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність підприємства – це процес створення, застосування і поширення нововведень з метою отримання переваги над конкурентами, а також збільшення прибутку підприємства. В економіці інноваційна діяльність підприємств представлена як один із найважливіших важелів, які дають змогу підприємству мати конкурентні переваги.

Інноваційній діяльності у загальному обсязі притаманний комплексний, системний характер, котрий охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організація дослідницької роботи, інженерно-технічна праця, котра об'єднує винахід, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність. Усе це створює інтенсивні умови для розвитку інноваційних процесів.

Серцем інноваційної діяльності на підприємстві є освоєння (комерціалізація) нових видів продукції або методів їх створення, доставки та реалізації.

Особливість інноваційної діяльності як одного з різновидів підприємницької діяльності полягає в тому, що вона є діяльністю підвищеного ризику. Такий ризик зумовле-

ний новизною, творчим характером науково-технічної роботи, можливістю отримання як позитивного, так і негативного результату [1, с. 135].

Сучасне підприємство не може існувати без планування, організації та стимулювання інноваційної діяльності, реалізації інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства.

Інноваційна діяльність спрямована на одержання економічних, соціальних результатів функціонування соціально-економічної системи шляхом створення (придбання) та використання у виробничо-комерційній діяльності інновацій як фундаментальних продуктів, а також факторів ефективної праці.

Основною метою управління інноваційною діяльністю є підвищення технологічного рівня та конкурентоспроможності виробництва, забезпечення виходу інноваційної продукції на внутрішній і зовнішній ринки, заміщення імпортованої продукції на внутрішньому ринку та переведення на цій основі промислового виробництва у стадію стійкого економічного зростання.

Управління інноваційною діяльністю є складовою загального управління підприємством, що складається з методів, форм управління, спрямованих на створення та освоєння різноманітних інновацій з метою отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства. Зростаюча роль інноваційної діяльності в перспективному та поточному функціонуванні підприємств робить необхідним також з'ясування сутності зазначеного поняття [2, с. 148].

Особливістю управління інноваційною діяльністю є забезпечення якісного прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику. Однак здебільшого успішному виконанню цього завдання заважає створення необхідної організаційної структури, що особливо притаманно великим підприємствам. Тому великим підприємствам потрібно звернути увагу на гнучкість і адаптивність малих фірм від умов, які постійно змінюються. Можна підвищити ефективність управління інноваційною діяльністю шляхом створення спеціальних підрозділів або структурних одиниць на постійній або тимчасовій основі. Адаптація організаційної структури великого підприємства до специфіки інноваційної діяльності лише підвищить її ефективність та результативність.

Інноваційна діяльність залежить від різноманітних умов, які умовно можна поділити на чинники, які стримують інноваційну діяльність, та чинники, що сприяють розвитку інноваційної діяльності.

Можна відзначити, що сьогодні інноваційна діяльність – це не лише заходи на підприємстві, але й формування певних коопераційних зв'язків та партнерств у зовнішньому серед-

овищі, без яких неможливі ефективно створення та успішне освоєння нововведень, особливо тоді, коли існують значні фінансові, кадрові та матеріальні обмеження.

Для забезпечення комплексності та ефективності інноваційна діяльність повинна здійснюватися на засадах маркетингу та проходити послідовно такі основні етапи:

– аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища для визначення пріоритетних напрямів розвитку;

– визначення стратегічних цілей діяльності;

– аналіз ризиків інноваційної діяльності;

– аналіз можливостей створення та комерціалізації певної інновації та відбір остаточного варіанта інновації;

– формування маркетингової стратегії комерціалізації інновації;

– розробка конструкторської та технологічної документації;

– оцінка економічної доцільності впровадження нововведення;

– випуск дослідного зразка чи здійснення експериментальних робіт;

– впровадження інновації на ринку, у виробництві чи управлінні [3, с. 299].

Винятково важливою є міжфункціональна взаємодія різних підрозділів, які залучені до виконання робіт, а також взаємодія таких підрозділів, як маркетинг, виробництво, НДДКР, фінанси та вище керівництво, які беруть безпосередню участь в організації та забезпеченні інноваційної діяльності.

Стан інноваційної системи, коли забезпечується ефективне та узгоджене функціонування всіх внутрішніх і зовнішніх її елементів, називається гармонією. Тому основне цільове завдання інноваційного менеджменту полягає в досягненні гармонії в розвитку інноваційного підприємства. Виділяють такі основні функції менеджменту:

– прогнозування;

– формування інноваційних цілей;

– планування;

– організація;

– стимулювання;

– контроль.

В успішному плануванні інноваційної діяльності визначальну роль відіграє складання стратегічних планів. Стратегію управління розглядають як частину загальної стратегії розвитку підприємства, оскільки поступальний розвиток підприємства забезпечується тільки на базі інноваційної стратегії. Вибір інноваційної стратегії на підприємстві має першочергове значення для управління інноваціями. Основу інноваційної стратегії становлять теорія життєвого циклу продукту, ринкова позиція організації та науково-технічна політика.

Щоб забезпечити ефективне управління інноваціями, потрібно розробити інноваційну стратегію, для чого потрібна злагоджена робота менеджерів з підрозділів стратегічного плану-

вання та управління інноваціями. Для організації ефективного процесу інновацій потрібно мати комплекс спеціальних знань та досвід роботи в багатьох сферах діяльності підприємства. Для розробки інноваційного проекту, реалізації та контролю його здійснення потрібна команда фахівців.

Функція мотивації передбачає, що в інноваційному процесі особливе місце відводиться інтелектуальній діяльності людини, а найбільшою мірою виділяється цілеспрямований вплив на людей. Персонал підприємства не є пасивним учасником змін, навпаки, саме він робить можливим впровадження нововведень.

Мотивація передбачає створення системи моральних і матеріальних стимулів для співробітників організації в ефективній і продуктивній індивідуальній і колективній праці. Вона передбачає також планування, організацію та забезпечення підвищення професійного рівня і можливості кар'єри співробітників організації. Стосовно апарату управління персональні функції менеджменту формують специфічну систему інструментів і прийомів управління інноваціями. Процесуальні функції менеджменту виділяють два основні види діяльності, що становлять зміст праці менеджера будь-якого рівня ієрархії, а саме рішення і комунікації. Фактично процесуальні функції менеджменту є основними засобами реалізації предметних і соціально-психологічних його функцій.

Усвідомлена воля керівника в управлінні інноваціями знаходить своє вираження в управлінських рішеннях, які виступають основною формою здійснення інноваційних ідей. Відповідальність і значимість наслідків прийнятих управлінських рішень вимагають вироблення менеджерами суворої послідовності дій та обґрунтувань, пов'язаних з їх підготовкою та реалізацією.

Але не завжди інновації сприймаються як благо, працівники можуть вважати, що інновації – це витрачання коштів та зміни для них, що може мати негативні наслідки.

Складність реалізації змістовної концепції мотивації визначена специфічним характером праці в інноваційній сфері, а саме:

- взаємозалежністю робіт різних виконавців і колективів;
- важливістю інформаційних комунікацій фахівців;
- персональним характером праці робітників;
- високим інтелектуальним рівнем працівників [4, с. 38].

У функціях контролю основним показником оцінки ефективності інновацій є збільшення прибутку і рентабельності підприємства, що пов'язане зі збільшенням обсягу продажів або скороченням витрат.

Найбільш проблематичною функцією в управлінні інноваційною діяльністю є прогнозування. Щодо великих підприємств, то вони

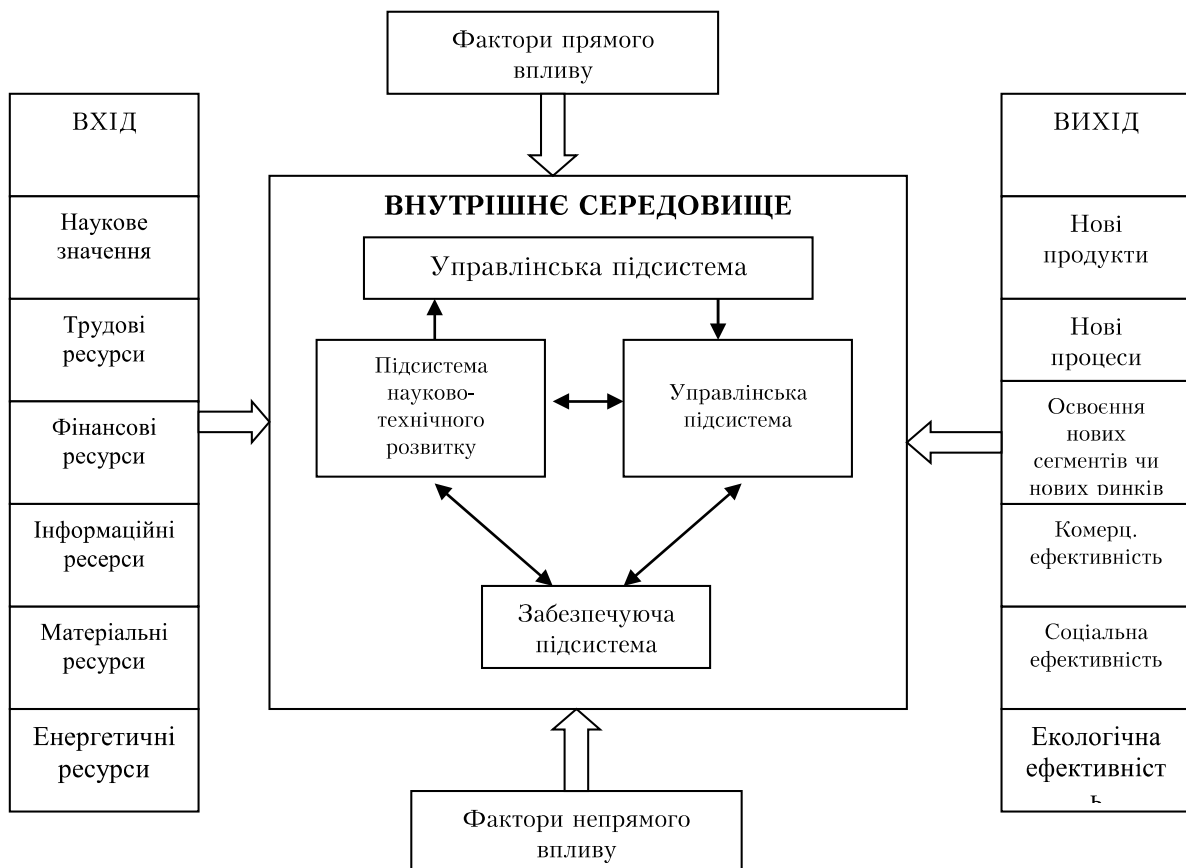

Рис. 1. Структурно-логістична схема управління інноваційною діяльністю [6, с. 160]

можуть собі дозволити створити спеціальний підрозділ для виконання цієї функції. Для малих та середніх підприємств існує складність з персоналом, фінансами та інформаційним забезпеченням.

Щоб стимулювати діяльність працівників щодо подання інноваційних ідей та їх використання, застосовується функція стимулювання. Ця функція передбачає забезпечення мотивації до підвищення кваліфікації, розробки інноваційних ідей на всіх рівнях життєдіяльності підприємства. Але інновації не можуть бути реалізовані миттєво, тому стимулювання за результатами від їх впровадження буде недостатньо ефективним. Потрібно забезпечити поточні стимули для всіх працівників, щоб вони сприймали зміни як належне і прагнули до них.

З метою забезпечення ефективності процесу введення новацій на підприємствах повинні створюватися відповідні системи реалізації зазначених функцій, тобто необхідно приділяти окрему увагу формуванню механізму ефективного управління інноваційною діяльністю як у теорії, так і на практиці [5, с. 154].

Управління інноваційною діяльністю за допомогою функцій представлено на рис. 1.

Висновки. Інноваційна діяльність – це комплекс заходів, спрямований на практичне використання наукових, науково-технологічних результатів наявного інтелектуального потенціалу з метою створення нового або удосконаленого продукту, технологічного процесу, методів організації виробництва, праці, організаційної структури та систем управління. В умовах ринкової економіки інновації повинні сприяти інтенсивному розвитку підприємств, забезпечувати прискорення впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки, повніше задовольняти потреби споживачів у різноманіт-

ній високоякісній продукції та послугах. Таким чином, інноваційна діяльність нині перетворилась на один із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку господарських систем в умовах ринкової економіки. Цю діяльність необхідно постійно вдосконалювати відповідно до об'єктивних вимог ринку, вона стає реальністю, коли базована на чітко окресленій політиці, досконалій методиці запровадження нововведень та оцінюванні їх результативності. Важливий напрям удосконалення та активізації інноваційної діяльності на підприємстві – це розробка ефективних інноваційних стратегій, які сприятимуть успішному функціонуванню та розвитку вітчизняних підприємств, що є перспективним напрямом для подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пілявоз Т.М. Особливості інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах. URL: <http://intkonf.org/pilyavoz-tm-osoblivosti-innovatsiynoyi-diyalnosti-pidpriemstv-v-suchasnih-umovah>.
2. Горфинкель В.Я., Базилевич А.И., Бобков Л.В. Инновационный менеджмент: учебник / под ред. В.Я. Горфинкеля, Т.Г. Попадюк. 4-е изд., перераб. и доп. Москва: Вузовский учебник; НИЦ ИНФРА-М, 2014. 381 с.
3. Фецович Т.В. Аналіз формування інноваційної стратегії розвитку підприємства. Українська наука : минуле, сучасне, майбутнє. 2010. № 14–15. С. 296–303.
4. Корнева О.В. Інформаційно-методичні засади формування інноваційної стратегії підприємств: монографія. Івано-Франківськ, 2001. 199 с.
5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 334 с.
6. Левицька І.В., Постова В.В. Системний підхід до управління інноваційною діяльністю підприємств. URL: ven.ztu.edu.ua/article/download/89511/85282.